

Purushamedha der Kitava geweiht. Verstanden ist darunter der den Namen Kali führende Würfel. Vgl. das अक्षमूत्र RV. 10, 34, 12.

अक्षर्यं adj. von अक्षर gaṇa गवादि. f. आ: विराजावभिसंपन्नः पयस्त्वये RV. Prātīc. 18, 3.

अक्षवत् (von अक्ष Würfel) 1) adj. mit Würfeln verbunden. — 2) f. अक्षवती Würfelspiel AK. 2, 10, 45. H. 486. N. 26, 10.

अक्षवाट (अक्ष + वाट) m. Kampfplatz für Ringer TRIK. 2, 8, 58. H. 801. — Die Bedeutung von अक्ष ist in diesem Worte nicht klar; vgl. अक्षीक्षिणी.

अक्षवृत्त (अक्ष + वृत्त) adj. was bei den Würfeln, beim Würfelspiel vor sich gegangen ist: उग्र्येषु राष्ट्रभूतिकल्पिषाणि । यदक्षवृत्तमनु दत्तं न एतत् ॥ AV. 6, 118, 2.

अक्षशीण्ड (अक्ष + शीण्ड) adj. den Würfeln ergeben P. 6, 2, 2, Sch.

अक्षमूत्र (अक्ष + मूत्र) n. das RV. 10, 34 enthaltene Würfeliied Nīr. 7, 3.

अक्षमूत्र (अक्ष 10. + मूत्र) n. Rosenkranz H. an. 4, 285. MēD. I. 147.

ĀTĀDh. im ÇKDr. — Vgl. अक्षमाला.

अक्षप्रकील (अक्षप्र + कील) m. Achsenegel H. 786. — Vgl. अक्षप्रकीलक.

अक्षप्रकीलक (अक्षप्र + कीलक) m. = अक्षप्रकील AK. 2, 8, 2, 24.

अक्षानेक (अक्ष + नेक mit vedischer Verlängerung) an die Achse gebunden; Ross (Schol.): अक्षानेकौ नक्षतनेत सोम्या इष्कृणुधं रश्ना घेत पिंशत । अष्टावन्धुरं वरुताभितो रथं येन देवासो अनेयन्मि प्रियम् RV. 10, 53, 7.

अक्षान्ति (3. अ + क्षान्ति) f. Neid, Missgunst AK. 1, 1, 2, 24. H. 391. — Vgl. अक्षमा.

अक्षारलवणा (3. अ + क्षारलवणा [क्षार + लवणा]) n. Nicht-Gesalzenes: मुन्यन्नानि पयः सोमो मांसं यज्ञानुपस्कृतम् । अक्षारलवणां चैव प्रकृत्या क्विच्यते ॥ (Kull. अक्षारलवणाकृत्रिमलवणां सैन्धवादि) M. 3, 257. अक्षारलवणात्वाः स्युः (Kull. क्षारलवणां कृत्रिमलवणां तद्रहितमन्नमश्रीयुः) 5, 73. चतुर्थकालमश्रीयादक्षारलवणां मितम् (Kull. कृत्रिमलवणावर्जितं क्विष्यमन्नम्) 11, 109. Eine andere Erklärung finden wir im ÇKDr.: गोक्षीरं गोघृतं चैव धान्यं मुद्रास्तिला यवाः । सामुद्रं सैन्धवं चैव अक्षारलवणां स्मृतम् ॥ इति क्षारलताधृतस्मृतिः । — Vgl. den folgenden Artikel.

अक्षारलवणांशिन (अक्षारलवणा [अक्षार + लवणा] + अक्षिन) adj. nichts Gesalzenes essend (bei Trauer u. s. w.) ĀcV. GṚH. 1, 8, 22, 4, 4. — Vgl. अक्षारलवणा.

अक्षारवपन (अक्ष + अक्षारवपन) n. Spielbrett (?) ÇAT. Br. 5, 3, 1, 11. ŚĀ.: अक्षार उच्यते ऽस्मिन्नित्यक्षारवपनमत्तस्थानावपनपात्रम् Sch. zu KĀT. 15, 3, 17: यूतकाले यत्रान्ताः प्रतिप्यते तदक्षारवपनम्, eine Glosse: यूतरमपापात्रम्.

अक्षारवर्ष (अक्ष + अक्षारवर्ष) m. ein besonderer Beamter, der das Würfelspiel leitet oder überwacht, ÇAT. Br. 5, 3, 1, 11. ŚĀ.: अक्षारवर्षो नामाक्षारोक्षारो अक्षारो वा यूतकारः । der anonyme Sch. (CHAMB. 732) zu KĀT. 15, 3, 12. erklärt es durch यूतपति, यूताध्यक्ष, अक्षारोक्षार.

अक्षिन् n. Ux. 3, 154. Von diesem Thema kennt die spätere Sprache folgende Formen: Sg. N. अक्षिन्, V. अक्षिन् und अक्षिन्; Du. N. V. Acc. अक्षिणी, Instr. D. Abl. अक्षिभ्याम्; Pl. N. V. Acc. अक्षिणी, Instr. अक्षिभिस्, D. Abl. अक्षिभ्यस्, Loc. अक्षिषु; die übrigen Casus werden aus अक्षन् gebildet, P. 7, 1, 75. Vop. 3, 95. Aus der Veda-Literatur lassen sich folgende Formen belegen: Sg. N. Acc. अक्षिन्, Loc. अक्षिणी BṚH. ĀR. Up. 4, 2, 3 (sonst immer

अक्षन्) KHĀND. Up. 1, 7, 5; Du. N. Acc. अक्षिणी nur AV. und ÇAT. Br. अक्षी P. 7, 1, 77, Sch. RV. 1, 72, 10. 116, 6. 117, 17. 120, 6. 2, 39, 5. Ait. Br. 1, 21. (aus einem älteren Liede) अक्षी (wie von einem Fem. auf ई; vgl. सक्थि) AV. 1, 27, 1. 5, 23, 3. 29, 4. 6, 9, 1. 7, 36, 1. Ait. Br. 6, 1. अक्षी ÇAT. Br. 3, 1, 2, 10. 8, 2, 6. Instr. अक्षीभ्याम् P. 7, 1, 77, Sch. RV. 10, 163, 1. AV. 11, 4, 3. Gen. अक्षीम् VS. 21, 48. अक्षीम् AV. 6, 24, 2. 127, 3. अक्षीम् 5, 4, 10; Pl. N. Acc. अक्षिणी AV. 6, 5, 5 (an der entsprechenden Stelle RV. 7, 57, 6: अक्षिणी). Auge AK. 2, 6, 2, 44. 3, 6, 2, 22. H. 575. M. 4, 67. Der Dual अक्षी bezeichnet Sonne und Mond RV. 1, 72, 10; vgl. तस्यैदं नस्य द्यावापृथिवी श्रेत्रं सूर्याचन्द्रमसावक्षिणी AV. 11, 3, 2, 4, 3. In Zusammensetzungen ist अक्षि (nicht अक्षन्) im Gebrauch; am Ende eines adject. Compositums erscheint jedoch stets अक्ष, P. 5, 4, 113. In einer übertragenen Bedeutung trifft man indessen auch अक्षि an: स्थूलाक्षिरित्नुः P. 5, 4, 113, Sch. — Vgl. 2. अक्ष 5 und 3. अक्ष 2.

अक्षिक m. Name eines Baumes (रञ्जनदु), RATNAM. im ÇKDr. — Vgl. अक्षिक und अक्षिक.

अक्षिकूट (अक्षि + कूट) n. Augapfel JĀG. 3, 96 (St. Augenhöhle). — Vgl. अक्षिकूटक.

अक्षिकूटक (अक्षि + कूटक) n. Augapfel AK. 2, 8, 2, 6. H. 1225. — Vgl. अक्षिकूट.

अक्षिगत (अक्षि + गत) adj. hassenswerth, abscheulich (द्वेष्य) AK. 3, 1, 45. H. 448.

अक्षिजाह (अक्षि + जाह) n. = अक्षो मूलम् gaṇa कर्णादि.

अक्षित (3. अ + क्षित) 1) adj. a) unverletzt: पत्नी ज्ञायान्यः पतति स आ विशति पूरुषम् । तदक्षितस्य भेषजमुभयोः मुक्तस्य च ॥ AV. 7, 77, 3. — b) nicht vergangen, unvergänglich (in dieser Bed. sehr häufig): सं गोमदिन्द्रं वासवदस्मे पृथु अश्वौ वदत । विश्वयुधेक्षितम् ॥ RV. 1, 9, 7. अग्निं युध्वानिं वनिं इन्द्रं सचते अक्षिता 3, 40, 7. तं गावो अग्नेयुषत सकृत्धारमक्षितम् । इन्द्रं धर्तारमा दिवः ॥ 9, 26, 2. अमृतं लोके अक्षिते 9, 113, 7. अक्षितास्त उपसदो अक्षिताः सन्तु राषयः । पूषतो अक्षिताः सन्तारः सन्तक्षिताः ॥ AV. 6, 142, 3. सो ऽक्षितेलायामेतन्नं प्रतिपद्येताक्षितमस्यव्युत्तमसि प्राणसंशितमसीति KHĀND. Up. 3, 17, 6 (Sch. अक्षितमतीषामत्तं वा). — 2) n. Nom. act. P. 6, 4, 60, Sch. NAIGH. 1, 12 wird अक्षितम् unter den उदकनामानि aufgeführt.

अक्षितावसु (अक्षित + वसु mit ved. Verlängerung) adj. unvergänglichen Reichthum besitzend (Indra) VĀLAKH. 1, 6.

अक्षिति (3. अ + क्षिति) 1) f. Unvergänglichkeit: अक्षितिश्च क्षितिश्च या AV. 11, 9, 25. समुद्रस्याक्षित्यै VS. 6, 28. BṚH. ĀR. Up. 1, 5, 1. 2, 2, 2, 2. — 2) adj. unvergänglich: स धत्ते अक्षितिं अश्वः RV. 1, 40, 4. 8, 92, 5. दधानो अक्षिति अश्वः 9, 61, 7. Im RV. immer in derselben Verbindung; vgl. Comm. zu Nīr. S. 61.

अक्षितोति (अक्षित + उति) adj. unvergängliche Hilfe während. Von Indra: RV. 1, 5, 9. 4, 17, 16. 6, 24, 1. स्तोमासः सत्राक्षितो धनसा अक्षितोत्यः 8, 3, 15.

अक्षिपत् (अक्षि + पत्) adv. soviel in die Augen fliegt, ein Bischen, klein wenig, nur an zwei Stellen: नक्षिमे अक्षिपच्च नाच्छात्सुः पञ्च कृष्टयः RV. 10, 119, 6. नक्षि तै पूर्वमक्षिपद्बुवनेमानो वसो । अथा उवो वनवसे ॥ 6, 16, 18.